

Punkty do notatki z wizyty studyjnej do Trójmiasta w dniach 9-11 czerwca 2014 r.

1. W pierwszej kolejności uwagę zwrócił **wysoki merytoryczny poziom spotkań** z przedstawicielami miejscowego samorządu, struktur wspierających osoby starsze i z niepełnosprawnościami, a także przedstawiciele trzeciego sektora zaangażowanych w realizację poszczególnych usług. Należy zwrócić uwagę zarówno na możliwość wysłuchania przygotowanych prezentacji, wizyty w poszczególnych ośrodkach wsparcia, jak i wpleciony w program **czas na rozmowy kuluarowe** przy kawie lub przy wspólnych posiłkach. Wydaje się, że szczegółem, który zaważył na sukcesie tych ostatnich był rytm i kolejność zdarzeń, np. powitanie w Gdańsku ze strony Pani Wiceprezydent było stosunkowo krótkie i objęło przedstawienie sobie zarówno gości jak i gospodarzy spotkania. Następnie miała miejsce powitalna kawa i herbata, która już stanowiła pole do nawiązania kontaktów.
2. Program spotkania w Gdańsku obejmował **szerokie spektrum zagadnień** w perspektywie włączenia społecznego i rehabilitacji zdrowotnej osób starszych i z niepełnosprawnościami: **od dostępności kultury** (działalność Muzeum Historycznego Miasta Gdańska na rzecz osób niepełnosprawnych), poprzez **system wsparcia osób niepełnosprawnych i współpracy z organizacjami pozarządowymi w tym zakresie** (mieszkania wspierane i chronione, socjalne), aż **po plany dotyczące inwestycji** łączących usługi, które jeszcze nie znajdują się w ofercie miasta (horyzontalne podejście do rewitalizacji historycznego budynku Gdańskiego Instytutu Rehabilitacji, przetarg ma zostać ogłoszony na dostarczanie przez konsorcjum organizacji pozarządowych kompleksowych usług w zakresie rehabilitacji społecznej i zdrowotnej. Dodatkowo organizacje mają prowadzić działalność gospodarczą, która pozwoli im na utrzymanie i rozwój bez konieczności korzystania ze stałego zasilania z budżetu Miasta).
3. Program spotkania w Gdyni nie tylko obejmował, podobnie jak w Gdańsku, wizyty studyjne oraz prezentacje dot. zastosowanych rozwiązań (np. **teleopieka** – czyli możliwość powiadomienia osoby dyżurującej o sytuacji kryzysowej, np. o poważnym upadku, za pomocą sygnału alarmowego umieszczonego np. na pasku na nadgarstku osoby potrzebującej tego rodzaju wsparcia; powiadomienie uruchamia system pomocy. Teleopieka obejmuje obecnie bezpłatnie 100 osób starszych - Istnieje możliwość korzystania z usługi także osób pozostających poza systemem opieki społecznej za opłatą abonamentową do 40 zł miesięcznie), ale również prezentacje dotyczące **działalności pomorskiego centrum innowacji społecznych** i metod badawczych mających na celu **opracowanie diagnozy oraz koncepcji rozwoju zarówno standardów usług opiekuńczych jak i dostępności infrastruktury** miasta dla osób starszych. Zwraca uwagę, że **poprzez zastosowaną metodologię osiągnięto zaangażowanie w zarządzanie zmianą na każdym z 4 poziomów interesariuszy** (poziom decyzyjny: zlecający oraz zleceniobiorcy; poziom koordynacji: pracownik socjalny, koordynator opiekunek; poziom wykonania: wolontariat i opiekunki; poziom odbiorcy: rodzina i odbiorcy). Jednym z kluczowych wniosków autorów przeprowadzonych prac badawczych jest konkluzja, że bez dobrze przygotowanego procesu

konsultacji z przedstawicielami każdego z poziomów interesariuszy nie można liczyć na wdrożenie wypracowanych standardów, ponieważ jest ono uzależnione od ich osobistego zaangażowania i przekonania o wadze zmiany w danym zakresie. Dodatkową wartością dodaną jest aranżacja bezpośrednich spotkań wolontariuszy z osobami korzystającymi z usług opiekuńczych oraz spacerów badawczych wolontariuszy z osobami starszymi w celu uzyskania opinii nt potrzebnych udogodnień w przestrzeni publicznej.

4. Z wypowiedzi Michała Gucia, wiceprezydenta Miasta Gdyni, wynika, że nakłady na włączenie społeczne osób starszych w stosunku do innych zadań miasta nie stanowią dużego obciążenia dla budżetu, a umożliwiają poprawę jakości życia grupy osób szacowanej na 1/5 mieszkańców miasta (50 tys. z 250 tys. mieszkańców). Stanowi to kolejny argument w dyskursie publicznym dotyczącym zaangażowania środków publicznych na cele włączenia społecznego tej grupy odbiorców.
5. W kontekście szczegółowych wizyt dotyczących organizacji mieszkalnictwa chronionego, uwagę zwraca **różnorodność podejścia do tworzenia mieszkań chronionych**.
 - a. W Gdańsku zostały nam przedstawione mieszkania przeznaczone dla osób znajdujących się na pierwszym etapie usamodzielnienia – dotyczyło to raczej młodych osób z niepełnosprawnością, które dzięki mieszkaniu chronionemu mogą wyprowadzić się z domu rodzinnego. W mieszkaniu mogą pozostać przez dwa lata, w tym czasie przechodzą trening samodzielności oraz adaptacji do społeczeństwa. Następnym etapem jest mieszkanie socjalne, które wymaga od lokatorów większych dochodów własnych, ale stanowi już mieszkanie o charakterze prywatnym. Obecnie miasto dysponuje mieszkaniem o powierzchni 140 m², zamieszkiwanym wspólnie przez 8 osób. Odpowiednie jednostki urzędu miasta, odpowiedzialne za mieszkania komunalne, są raz na pół roku informowane o zapotrzebowaniu na odpowiedniego rodzaju lokale dla „absolwentów” kolejnych etapów usamodzielnienia. Dzięki decyzji władz miejskich zapewnienie mieszkań osobom przechodzącym przez trening adaptacyjny jest priorytetowe.
 - b. Drugi model w Gdyni przedstawiał mieszkania chronione, stanowiące docelowe mieszkania dla ich lokatorów, bez określonego limitu pobytu. W zależności od diagnozy możliwości adaptacji danej osoby pracownicy socjalni wspierają ją w uzyskaniu osobnego mieszkania i zatrudnienia.
6. **Fundacja FOSA – konglomerat ośrodków** – środowiskowy dom pomocy dla młodzieży zapewniający terapię indywidualną dzieci i młodzieży oraz grupową, poradnia psychologiczna dla rodzin, prowadzone są mieszkania chronione, oraz wsparcie w usamodzielnieniu. Zwraca uwagę połączenie różnorodnych usług w formach organizacyjnych, dostępnych w ramach przepisów prawnych, jak również kompleksowość wsparcia kierowanego do grupy młodych osób z zaburzeniami psychicznymi. Warto zauważyć, że poradnia psychologiczna dla rodzin jest otwarta dla wszystkich mieszkańców Gdańska – oddzielenie jej od Środowiskowego Domu Pomocy pozwala na zwiększenie jej obszaru potencjalnych klientów.
 - a. Jednym z istotnych wniosków Prezes Fundacji FOSA jest konieczność zapewnienia stałych środków funkcjonowania organizacji. Działalność projektowa, oparta na różnego rodzaju funduszach zewnętrznych, daje możliwość uzupełnienia oferty, ale nie stabilnego prowadzenia działań statutowych.
7. Należy zwrócić uwagę na **wykorzystanie lokalnego potencjału**:

- a. **Plaża z ułatwieniami dla osób z niepełnosprawnościami** (bezpłatna amfibia – planowane zaangażowanie Politechniki Gdańskiej w opracowaniu nowego patentu w tym zakresie; podjazd dla wózków oraz kładka na plaży – planowana jest jej rozbudowa poprzez poszerzenie aby mogły wózki się mijać, oraz przez przedłużenie do linii wody).
 - b. **Sieciowanie usług podmiotów lokalnych:**
 - i. Gdańsk – Urząd Miasta zastosował przepis na poziomie przetargu warunkujący współpracę 6 różnych organizacji pozarządowych, które otrzymały w zarząd domki w strefie LOTOS-u. Współpraca jest zacieśniona dzięki temu, że poszczególne organizacje zatrudniają po jednym ze specjalistów, którzy obsługują mieszkańców wszystkich 6 domów (poszczególne domy są zamieszkałe przez różne grupy osób: osoby z niepełno sprawnościami, bezdomne matki z dziećmi), nad którymi codzienną pieczę sprawuje jeden koordynator. Ponieważ jest to teren ze względów technicznych nie posiadający statusu umożliwiającego stałe zamieszkanie, a jedynie czasowe, możliwe było po konkurencyjnej cenie zagospodarowanie przestrzeni na domy chronione z ustalonym czasem trwania najmu – dwa lata. Dodatkowo udaje się pozyskać zaangażowanie i środki od LOTOS-u.
 - ii. FOSA zatrudnia specjalistę, którego jednym z zadań jest sieciowanie współpracy z różnymi podmiotami.
 - iii. Gdynia – MOPR dzięki osobistemu zaangażowaniu pracowników do współpracy udaje się również pozyskać takiego rodzaju podmioty jak zaufane agencje pośrednictwa w sprzedaży i wymiany nieruchomości, które mogą pomóc w przypadku konieczności zmiany mieszkania na parterze, etc.
 - iv. Istotną sprawą wymagającą rozważenia jest decyzja o zleceniu zadań w ramach konkursów lub w ramach przetargów. Przykład spółdzielni „Razem” zatrudniającej 12 osób niepełnosprawnych w przedsiębiorstwie gastronomiczno-cateringowym, pokazuje wagę możliwości startowania w konkursie na realizację zadań. Przy tym rozwiązaniu ograniczone są możliwości przedsiębiorstwa wypracowywania zysku na własny rozwój, jednakże ze względu na pozarynkową wartość tworzenia miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami, nie zawsze są to priorytetowe kwestie.
8. Należy pozazdrościć „kontaktu logicznego” pracowników urzędu miasta Gdyni z jego władzami, czyli zarządzania w oparciu o skuteczną komunikację wewnątrz instytucji.